

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

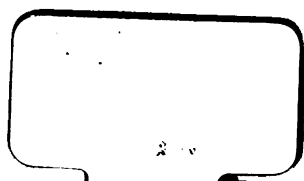
About Google Book Search

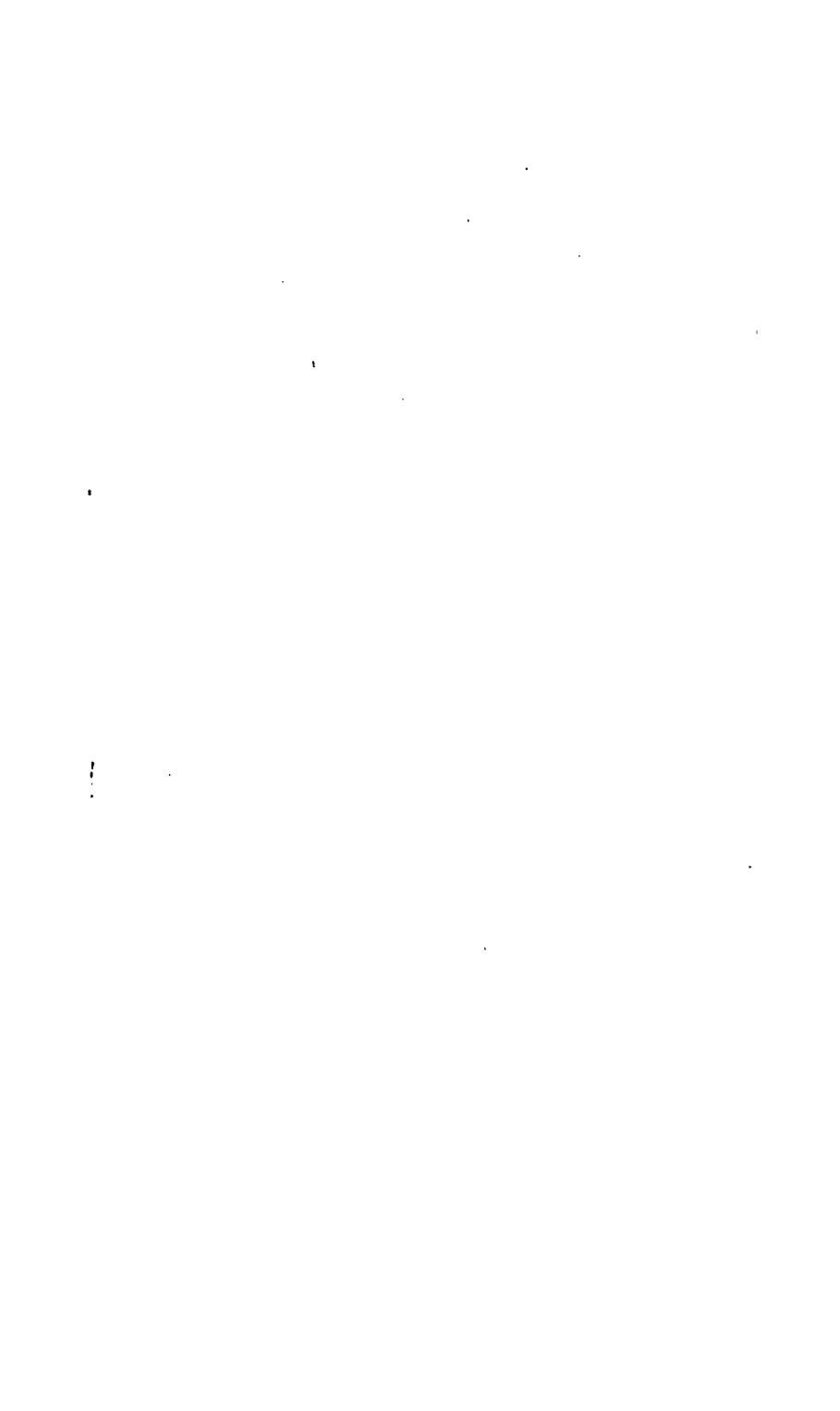
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

11142

f. 41

11142 f. 41

Gweinidog wedi marw, yn llafaru etto,

S E F, 6/103

CYNHWYSIAD
DWY BREGETH,

A bregethwyd, *Tachwedd* 11, 1770.

Ar Farwolâeth

Y Parch. GEO. WHITEFIELD, *A. M.*

Gynt o Goleg Penbro yn RHYDYCHEN,

Captain yr anrhydeddus

Larlles HUNTINGTON.

Gan y Parch. Mr. D. EDWARDS.

A gyfieithwyd i'r GYMRAEG

Gan y Parch. Mr. P. WILLIAMS.

DANIEL xii. 3.

*Ar Doethion a ddisgleiriant fel disgleirdeb y ffurfafen, a'r
rhai a droant lawer i gyfiawnder a fyddant fel y ser, byth
yn dragwydd.*

SALM cxii. 6.

Y Cysawon fydd byth mewn coffadwriaeth.

CAERFYRDDIN,

Argraphwyd trôs y CYFIEITHYDD, gan I. ROSS. 1771.

[Pris Dwy Geiniog.]

LIBY FRAU wedi eu hargraphu, ac ar
worth gan I. Ross yng *Ngbaerfyrddin*.

I. **Y** BIBL SANCTAIDD, gyd â Nodau
a Sylwiadau ar bob Pennod, gan y
Parchedig Mr. P. WILLIAMS, ynghyd â'r
Apocrypha; wedi ei rwymo. Pris 1*b.* 1*s.*

II. Agoriad i Athrawiaeth y ddau Gyfammod,
dan yr enwau Deddf a Gras. Pris Swllt.

III. Teml Salomon ynghyd â'i Pherthynafau,
wedi ei hyfrydoli. Pris 9*c.*

IV. Tyred a groesaw at Iesu Grifft. Pris 10*c.*

V. Yr Aberth Cymmeradwy: neu, Ragoriaeth
Calon ddrylliog. Yn dangos Nattur, Arwydd-
ion, ac Effeithiau priodol Ysryd drylliedig.
Pris 6*c.*

VI. Y Ffigys-bren anffrwythlon; neu, Esponiad
ar Ddammeg y Ffigys-bren diffwrth. Pris 4*c.*

VII. Myfyrdodau ar y pedwar Peth diweddaf; sef,
Angeu, Barn, Nef ac Uffern, ar Fesur Cerdd.
Pris 3*c.*

VIII. Taith y Pererin. Pris 9*c.*

*Y taith uchod gan y Gwas ffyddlon bwnnw o erddo
Iesu Grifft, Mr. IOAN BUNYAN.*

IX. Duwioldeb Rhydychen: neu, Hanes gyf-
lawm a diduedd am chwech o Ysgolheigion a
fwriwyd allan o Neuadd-golegol St. *Edmund*,
yn *Rhydychen*, gyd â Llythyr cyfiwyniad at yr
anrhydeddus Iarll *Litchfield*, Canghellor y Brif-
Ysgol honno. Gan Athraw'r Celfyddydau, o
Brif-Ysgol *Rhydychen*. Pris 6*c.*

X. Gwaedd yng Nghymru yn Wyneb pob Cyd-
wybod, gan *Morgan Llwyd* o Wynedd. Pris 2*g.*

XI. Gweledigaethau y Bardd Cwsg. Pris 6*c.*

XII. Ar fyrder y Llyfr a elwir, *Pob Dyn ei Phy-
fygwur ei hun*, yn cynnwys amryw o gyfarwydd-
iadau i wellhau y rhan fwyaf o glefydau, &c.
ar ddyn ac anifail, wedi ei gasglu allan o waith
yr Awdwyr goreu yn yr Oes. Pris 6*c.*

Y CYFLWYNIAD.

*At y rhai a fuont gynt dan Weinidogaeth
y Parchedig Mr. WHITEFIELD.*

Anwyl Frodyr,

G Weinidogion Crist yn iaith yr ysgrythur, a elwir yn fer, o herwydd goleuni eu hathrawiaeth a'u heffeithiau buddiol. Ac megis y rhagora "seren ar seren mewn gogoniant," felly y bydd y fer ysbrydol yn yr adgyfodiad; ac felly yn bresennol yn yr eglwys, y mae rhai gweinidogion yn rhagori mewn doniau, ac yn effeithioldeb eu gweinidogaeth: ac o'r cyfryw nifer yr oedd y dysgawdwr hwnnw, *y parchedig Mr. WHITEFIELD*, enwog ymhlith ei frodyr o ran dysg, doniau a grasusau. Oni allaf lafaru wrthyh yngeiriau St Paul wrth Timothy? 2 *Tim.* iii. 10. *Chwi a wyddoch ei athrawiaeth, &c.* chwi a wyddoch mai fel tad tofuriol yr ymddygodd yn eich plith chwi. Yr oedd gwirionedd, goleuni, ac yspryd y gair yn ei bregethau, a'i galon yn llosgi o gariad a zel at ogoniant Crist a iechydwriaeth dynion. Efe a addasai ei ymadrodd at gyflwr y cryf a'r gwan, dyallus ac annallus; a chan dofturio wrthynt efe a ddysgai'r tlawd yn gystal a'r cyfoethog. Mawr oedd ein colled o'i golli ef. Prin y medraf ymattal rhag dagrau tra yr wyf yn ysgrifennu; fy

ffyddlon gyfaill oedd. Yr wyf yn cydymdeimlo â chwi, fy mrodyr, o herwydd fymud y cyfryw athro digymmar o'n mysg, colled a gwynir gan bawb, ond pwy un a leinw ei le? ni a ddylem ddywedyd yn ymadrodd y prophwyd, " Arglwydd dangos i ni " pa ham yr wyt yn ymryson â ni?" Fy nghyfeillion crist'nogol, yr wyf yn cyflwyno i chwi y traethawd canlynol, megis dyled rhwymedig arnaf dalu i'w goffadwriaeth ef, ac a ddibennaf yr annerch hwn trwy ddwyn ar gof i chwi, Er fod gweinidogion yn meirw, y mae'r Iesu yn fyw: ac y mae efe gyd â mawr dynerwch yn gofalu am ei ddefaid. Sicr yw ei addewid, " Rhoddaf i chwi fu- " geiliaid wrth fodd fy nghalon." Y mae yr yspryd yngweddill ganddo; ac yr wyf yn gobeithio y nertha efe y gweinidogion ffyddlon sydd etto yn llafurio yn eich mysg. Gweddïwch gyd â, a thros, eich gilydd. Ymgedwch yng nghariad ac ofn Duw, felly y gellwch yn gyfurus ddifgwyl am ddiddanwch yr Yspryd, a phrefenoldeb Duw yn eich plith. Hyn yw dymuniad,

Eich Brawd, a'ch

Cyfaill mewn Cystudd,

D. E.

HEB.

H E B. xi. 4.

— *Trwyddi hi efe wedi marw, fydd yn llafaru etto.*

Y Bennod hon a elwir, gan rai, Merthyrolaeth Sant Paul. Aſtau'r duwiolion ydyw, ym mha un y mae'r Apoftol trwy gyfarwyddyd yr Yſpryd Glân yn rhoddi hanes ffyddlon a pharchus am weithrediadau gogoneddus, a buddugoliaethau gorfoleddus ffydd y patrleirch gvnt, prophwydi a merthyron, y rhai nid oedd y byd deilwng o honynt. Yn nechreu y cot-reſtr ardderchog hwn y cawn Abel y merthyr cyntaf, er ei glod fe grybwyllir yma am dri pheth :

1. Efe a offrymmodd aberth rhagorach nâ Chain; o herwydd ei ffydd a'i arweiniodd i weled Oen Duw ; eithr ni's gwelodd Cain ef. Ac yn ol y ddwyfol dyſtiolaeth hon fe'n cyfarwyddir i ymddiried trwy ffydd yn y cyfammod holl-ddigonol a ſeliodd Ieſu Grift a'i waed ei hun.

2. Efe a gyfiawnhawyd ger bron Duw, *trwy yr hon*, medd Paul (ſef ffydd) y cafodd efe dyſtiolaeth ei fod yn gyfiawn ; Duw a edrychodd ar ei offrwyn.

3. Ei goffadwriaeth fydd werthfawr, y mae adſain ei rinweddau yn parhau gwedi angau, “ trwy-ddi hi y mae efe wedi marw yn llafaru etto.”

Y mae'r geiriau yn ymddangos, ar yr olwg gyntaf, megis dychymmyg. Onid yw yn rhyfedd fod un o'r cynfyd, ſef ail fab Adda, a'r cyntaf a fu farw o holl ddynol-ryw, ſef er ys pum mil o flynyddoedd ac uchod, yn llafaru etto? Y mae'r meirw yn fyddar (fel y gârreg) ac ni's gallant glywed, er fod eglwys Rufain mor ynfyd a gwe-ddio ar ſeintiau wedi marw ; ac fe ddywed yr Yf-gythur *na's gŵyr Abraham am danom, ac na'n cyd-*

Hydd Israel — Ond er eu bod yn fyddar (o ran rph) etto nid ydynt fud o blegid eu rhinwedd, ly, mewn ystyr, y maent yn llafaru etto. Fe ywed Salomon fod y drygionns yn llafaru â'i aed, ac yn dysgu â'i fysedd, ac â'i lygaid, &c. o blegid fod ei gyfeillion mewn drygioni yn all ei amnaid. *Y mae trosedd y drygionus*, medd y lmydd, *yn dywedyd yn fy nghalon, nad oes ofn Duw laen ei lygaid ef.* Ond, och ! pa beth y mae peaduriaid tywyll, drygionus ac aflan, yn ei ddyddyd ? y maent yn eu bywyd yn cyhoeddi eu nfydrwydd, eu gwagedd, eu creulondeb, eu flendid a'u hangof o Dduw : a phan y byddont rw y maent yn gadael eu ffeidd-dra yn siamplau fwydus i eraill ei ochelyd. Y mae barn Duw ar annuwiol, weithiau yn peri iddynt lasaru yn och ar ol marw ; eithr y pryd hynny y maent llafaru megis llong ddrylliog ar y tywod, neu creigiau hyl yn y môr, sef yn dangos i'r morwyr i perygl. Y mac Achan, wedi marw, yn llafaru wrth y cybydd a'r trachwantus ; Zimri a nospi wrth y godinebus ; Herod (a yswyd gan yfed) yn llafaru wrth y balch ; Ananias a Sairā wrth y celwyddog ; eithr nid yw yr annuwiol yn bwriadu llafaru dim da ; rhagorfraint ynt yw llafaru pethau daionus. Felly Abel *ac wedi marw sydd yn llafaru etto* ; neu fel y mae ai yn dewis cyfieithu'r gair, " fe laferir am dano." Pa fodd bynnag yr un yw'r addysg.

Ymosynwn, gan hynny, ym mha ystyr y mae *hel gwedi marw yn llafaru etto* ; ac yna gwnawn mhwyfiad.

Y mae efe yn llafaru 1. Fel yr oedd yn ddyn.

Fel yr oedd yn gredadyn. 3. Fel yr oedd yn rthyr.

1. Fel yr oedd yn ddyn, y mae efe yn cyhoeddi arwolaeth i holl ddynol-ryw, *Gofodwyd i bob dyn rw unwaith, dyma arfaeth Duw.* Pan bu farw Abel.

Abel, yr oedd efe mewn effaith, yn dywedyd i'w holl berthynafau, " Fy mrodyr, cofiwch angau ; y mae elfen lygredig yn eich natur, llwch ydych, ac i'r llwch y dychwelwch, nid oes gyflwr yn y byd a ddichon eich diogelu un funud — edryched pawb arno ei hun, pan y byddo ar y goreu, yn gyffelyb i'r hyn y mae fy enw i yn arwyddocau, ief *gwagedd* ; nac ymddirieded neb i'w cryfder, na'u tegwch, na'u hieuengŷtid, na'u glewder, na'u harfau, canys trech yw angau nâ phawb, nid oes neb all wrthladd ei nerth, ac yn fynych y tery yn ddi-rybudd, ac y cippia wr ymaith heb gyflê i ganu yn iach i'w berthynafau, na chodi gweddi tu a'r nef. Abel a gymmerwyd ymaith yn ddisymmwrth yn y maes wrth ymddiddan â'i frawd ! da oedd i Abel fod yr Arglwydd yn Dduw iddo. Angau disyfed fydd ogoniant disyfed i gredadyn ; eithr i'r annuwiol, y mae angau disyfed yn farn ddisymmwrth, ac yn uffern ddisymmwrth. Belſazar a gymmerwyd ymaith o'i wledd, a Herod o'i rodres, yn ddirybudd ; a'r ynfyd yn y ddammeg, a dynnodd i lawr ei ysguboriau i adeiladu rhai mwy, gan addo pleſer iddo ei hun lawer blwyddyn, a gollodd ei enaid y nos honno. Ië, llawer un fydd yn syrthio yn ddisymmwrth i lawr o'i gadair ymhlith ei gyfeillion, ac yn parhau yn fyddar byth i gri ei garennydd : rhai a fuont feirw ynghanol eu difyrrwch, eraill wrth fyned neu ddychwelyd o'u taith : a rhai yn y weithred o aſtendid, neu greu-londeb. Y mae bywyd pawb yn llaw Duw, efe â'i rhoddodd ac a ddichon ei gymmeryd ymaith y pryd a'r modd y mynno, ac ni rydd gyfrif i neb o'i ffyrdd.

II. Y mae Abel megis credadyn yng Nghrist, *er ei fod wedi marw yn llafaru etto.*

1. Y mae efe yn cyhoeddu yn eglur fod gras Duw yn rhad ! y mae Duw yn trugarhau wrth y neb y mynno. Rhad ras a wnaeth y gwahaniaeth rhwng

rhwng Abel a Chain; yr oeddynt ill dau, wrth natur, yn blant digofaint, wedi dirywio oddiwrth fuchedd Duw, ac wedi eu diwyno gan bechod. Diammau hefyd iddynt gael yr un breintiau â'u gilydd yn nhŷ eu tad, ac i Cain yn gystal ag Abel glywed am y gras a'r iachawdwriaeth a ddaeth trwy Had y wraig, y Messiah mawr; i.e. 'r Jehofah gogoneddus ei hun a ymddarostyngodd i ymresymmu ag ef. "Pa ham y llidiaist? a pha ham y syrthiodd dy wynebpryd? os da y gwnei oni chai oruchaeth? *Gen. iv. 6, 7.* eithr efe a ddibriſiodd hyn i gyd, ac a wrthododd air y bywyd tragywyddol, gwel *Act. xiii. 46.* Wele, gan hynny y rhagor rhwng y ddau *frawd* hyn! y naill yn gyfiawn, y llall yn ddrygionus; un yn gymmeradwy, y llall yn anghymmeradwy; un yn blentyn Duw, a'r llall yn fab diafol.

2. Y mae *Abel wedi marw*, yn llafaru etto, gan dystio mai trwy ffydd y cyfiawnheir dyn, sef trwy gyfiawnder Crist yn gyfrifedig i'r credadyn: *Trwy ffydd y derbyniodd efe dystiolaeth ei fod yn gyfiawn.* Yr oedd gan Cain rith o grefydd, fe ddygodd ei aberth, ond nid oedd yn credu yng Nghrist croeshoeliedig! Abel a offrymmodd mewn ffydd yn yr *Immanuel* tragywyddol, sylwedd yr holl ebyrth; yr Oen a laddwydd er feiliad y byd, yr hwn (*yn unig*) sy'n tynnu ymaith bechodau'r byd.

3. *Abel wedi marw fydd yn llafaru etto*, ac yn dangos yn eglur nad yw'r Crist'nogion goreu bob amfer yn ddihangol rhag y croesau chwerwaf, a'r farwolaeth greulonaſ; eithreu bod yn ddarostyngedig i ofid ar ofid. Abel er ei fod yn sant disglair, a fu farw o angau creulon, a hynny trwy ddwyllaw brawd! ac a allasai ddywedyd, "Pe gelyn i mi a wnaethai hyn mi a'i dioddefaswn; eithr dyn, fy mrawd, fy nghydradd, fy hyfforddwr, a'm cydnabod." Eithr,

4. *Abel wedi marw fydd yn llafaru etto*, ac yn tyft-

tyfïolaethu, er nad yw gras yn rhyddhau oddiwr groesau, etto ni ddichon na chroes na chyftu ddiddymmu Gras Duw ! Eiddo'r Arglwydd oes efe trwy'r cwbl. Duw a edwyn enaid ei fâl mewn cyfyngder. Y mae efe yn eu dewis mewn pair cystudd. Efe a gyfrif eu symmudiadau, a ddry eu dagrau yn ei goftrel. Eu deisyfiad a ddeuant ger ei fron, ac nid yw eu griddfann guddiedig rhagddo.

5. Y mae *Abel yn llafaru etto* pa le bynnag clywer gair Duw, na ddylai penteuluoedd duw iol ddigalonni llafaru'r gair yn eu tai. Yr oes Adda yn offeiriad yn ei deulu, ac er i Cain barha yn gyndyn, se gafodd Abel y fendith : felly y m fydd yn dyfod trwy glywed, a chlywed trwy a Duw.

6. Y mae Abel ffyddlon yn llafaru etto, ac cyhoeddi i'r holl fyd, " Y dylid addoli Duw (Ta Mab, ac Ysryd) yr hwn yw awdwr ein bywyd ffynnon ein trngareddau, yn yr hwn y mae p perffeithrwydd a dedwyddwch ; ac efe yw e Brenhin a'n Deddfwr. Y dylid ei addoli mewn ffydd ; *Trwy ffydd yr offrymmodd Abel aberth rhago ach na Chain.* Dylid ei addoli yn ol ei gyfreithia ei hun, nid yn ol dychymmygion dynion. Dyl ei wasanaethu â'r galon, ac â'r peth pennaf a'r feddom ; Abel a offrymmodd y goreu o'r praid y blaen ffrwyth, nid y dall, y cloff, &c. Canys mae Duw yn Frenhin mawr ! dylid ei addoli gwresogrwydd ein serch, ac addfwynder ein hie enegtid, ei garu â'n holl galon, ac â'n holl nert yn ol ei orchymyn ei hun ; eithr cofiwn fod e personau a'n gwasanaeth yn gymmeradwy yn un trwy'r Cyfryngwr, canys *Duw a edrychodd ar Al ac ar ei offrum*, ar yr addolydd yn gyntaf, ac y ar ei rodd ! felly yr ydym gymmeradwy yn Anwylyd.

7. Megis y mae Abel wedi maew yn llafaru etto fel

[illegible]

12. Y mae'r ddiwedd hyspwrdd yn hyspwrdd
mwyd hyspwrdd hyspwrdd hyspwrdd, a
hyspwrdd hyspwrdd hyspwrdd hyspwrdd, a

y nâ dwfr a thân, goleuni a thywyllwch ;
 pa gyttundeb fydd rhwng Crist a Belial ?
 Abel yn dyft o wirionedd yr ymadrodd,
a rydd frawd i farwolaeth, Mat. x. 21.
 gelyniaeth yn y byd cyn gryfed a gelyniaeth
 duwiol yn erbyn y duwiol. Efe a wna gam
 i'r, a dyr trwy'r rhwymau cryfaf, ac a ddilea
 yriaeth y tad a genhedlodd, y fam a ddug
 broth, a'r bronau a roisant sugn ; efe a
 a bob caredigrwydd, a dry ddyn yn anifail,
 ewyn fel badd o'r coed neu fwytffil rheipus.
 wed rhai hanefwyr ddarfod i Herod, gwedi
 oll blant Bethlehem, ladd ei fab ei hun,
 gobaith i ladd y plentyn Iesu, rhag i'r hwn
 yn Frenhin yr Iuddewon gael diange yn
 Rhaid i ddyfgyblion Crist godi'r groes ;
 ynnag a ewyllysio fyw yn dduwiol yng
 Iesu a erlidir. Crist a'r groes, crefydd a
 dd, duwioldeb ac erlyd, ydynt yn gyffredin-
 cydfyned. Y mae canlynwyr Crist yn ddi-
 id yn y byd, am hynny na ddisgwylient am
 o roesaw gan blant y byd. Milwyr ydynt
 faner ef yn erbyn yspryd y byd, a'i ddrwg-
 on, pechod, a themtaliynau satan, am hynny
 feddent os cânt eu clwyfo weithian. Teith-
 ydynt tu a gwlad arall, ac nid rhyfedd os cy-
 dant â hin demheftlog, ac ambell ddiwrnod

Y mae Abel fel merthyr, yn tyftio yn oleu,
werthfawr yng olwg yr Arglwydd yw marwol-
saint ef ; felly yr oedd marwolaeth Abel,
 Duw a ymosynnodd am ei waed ef, ac a
 edodd wrth Cain, " Pa le y mae Abel dy
 wd ? "

Y mae Abel wedi marw yn llafaru'etto, ac yn
 aethu fod Duw wedi gosod dydd ym'i mha un
 a efe weithredoedd dynion : canys os dielir
 yfion, pa fodd y diange y pechadur a'r an-
 nuwiol ?

nuwiol? “Cyfiawn yw ger bron Duw dalu blinder
“i'r rhai fydd yn eich blino chwi,” medd yr
apostol, 2 *Thes.* i. 5, 6.

Bellach, bryfiwn at Gymhwysiad, eithr, yn
gyntaf ystyriwn y geiriau, yn fyrr, mewn ystyr
arall, sef fel y mae rhai yn ewyllysio eu cyfieithu,
Abel wedi marw a laferir etto am dano. Y mae hyn
yn wir, canys y mae ein Harglwydd yn llafaru yn
barchus am dano, gan ei alw yn *Abel gyfiawn*,
Mat. xxiii. 35. Efe oedd un o'r *henuriaid a gafodd*
air da, fel y dywed Sant Paul. “Coffadwriaeth
y cyfiawn fydd fendigedig.” Yr ydym yn dar-
llain yn Genesis vi. fod cawri ar y ddaear, dynion
enwog; eithr enwog mawn drygioni oeddynt; am
hynny ni choffeir hwynt yn Llyfr Duw: eithr
enw Abel, Seth, Enos, &c. a draddodir yn ofalus o
genhedlaeth i genhedlaeth: ie, fe'u cofir yn
barchus tra y mae'r cawri wedi eu claddu mewn
angof: ac os sonir am neb o'r annuwiol, fe'u
henwir gyd â nod o ddirmyg, megis Ahab ddryg-
ionus, Jesabel waedlyd, &c. Eithr, yn y gwrth-
wyneb, y mae'r duwiol yn cael eu henwi gyd â
nôd neu ditl o anrhyded, megis Noa gyfiawn,
Moses addfwyn, Abraham ffyddlon, &c. Yn
ddiau gras yw'r etifeddiaeth orau, a gwir Grift'-
nogrwydd yw'r unig *wir* * foneddigrwydd.

Y C Y M H W Y S I A D.

Gwelwn gan hynny, y dylem gymmeryd sulw
o fywyd, ac ymarweddiad y cyfryw ag y fydd yn
rhagori mewn ffydd a duwioldeb, pwy bynnag
fyddont.

Y mae siamplau'r duwiolion er iddynt farw yn
llafaru etto, o ran eu grasusau, ac o ran eu diodd-
efiadau: y maent yn llafaru o blaid y gwirionedd,
ac

* *Hæc tua nobilitas sola est, atque unica virtus.*

ac er cywilydd i ddrwg fuchedd ; y maent yn llafaru er anrhydedd i Grift, gogoniant Duw, ac adeiladaeth dynion ; ac ni a ddylem eu dilyn hwy fel y maent hwythau yn dilyn Crist. *Meddyliwch am eich blaenoriaid*, medd Ieol, *ffydd y rhai dilynwch, &c.* Heb. xiii. 7. Atgyw o Weinidogion ffyddlon a alwyd adref yn ddiweddar ; ac yn enwedig y parchedig Mr. George Whitefield, seren o'r maintioli mwyaf yn eglwys Crist ar y ddaear. Ei dasod ydoedd fel arian detholedig, a chwedi ei gyffwrdd â marworyn oddi ar allor Duw. Ei athrawiaeth a ddisgynnodd fel y gwlaw, a'i ymadrodd a ddefnynnodd fel y gwllith : canwyll yn goleuo ydoedd, a'i zel a annogodd lawer. Efe a lasuriodd yn helaeth, ac yr oedd bendith helaeth ar ei waith. Ei weddi a gyrhaeddodd i'r nesoedd, a phechaduriaid digywilydd a wrident yn ei wydd. Ei daran a ddefroai gydwybodau cysglyd, ei bregeth a ddychrynai 'r rhagrithwyr, ac a barai i deyrnas y tywyllwch grynu. Ysgrifenydd ydoedd wedi ei ddyfsgu i deyrnas Dduw ; ac yn medru dwyn allan o'i drysorau bethau newydd a hen. Eithr efe a ymadawodd ! gadawodd y babell hon ! efe a gwblhaodd ei waith, a orphennodd ei yrfa ; ac y maent yn awr lle y mynych ddymunodd fod, yn y wlad lle nad oes bechod, gyd â'r sanctaidd lu, Patriarciaid, Prophwydi a Merthyron, a ddaethant allan o'r cystudd mawr, yn canu rhyw newydd gân ar waredigol ras, a thragywyddol gariad rhad ! On pwy a fedd ar ei ddoniau i fyned allan i'r prffyrdd a'r caeau ? Pwy a rybuddia'r genhedlaet bechadurus, arian a chabledus ; dan y rhai mae'r ddaear yn ochain, ac am y rhai y mae uffern yn agor ei safn yn anferth ? Pa fawl congl tywyfdd etto yn y deyrnas hon, ac yng ngwledydd America, lle y mae'r bobl yn rhodio mewn tywyllwch ac heb lewyrch iddynt ? llawer sydd yn newynu am fara 'r bywyd, llawer sydd yn wlo yn

dirgel, ac yn galaru dros bechodau'r oes. Oh ! Whitfield, ai amser i ti farw ydyw ? pa ham y symmudwyd y fath ganwyll o'i lle ? ond, Oh ! Arglwydd, ni ymddadlawn â thi am dy farnedig-aethau ; dy ewyllys wneler. O ! fy enaid ! pa ham yr wyli ? newid yr enw yn y testun, dod Whitfield yn lle Abel, ac wele, (mutato nomine) *Y mae efe yn llafaru etto ;*

1. Y mae efe yn llafaru wrth holl weinidogion efengyl Crist, o ba enw bynnag y maent.

Hynod oedd ei gariad ar yr Arglwydd Iesu Crist, yr hwn a'i cymhellodd i lasurio yn ddifino yng ngwasanaeth yr efengyl : ie, cariad Crist a'i gyrrodd i raddau o zel, a'r amserau, nas gallasai rheswm ei amgyffred, eithr boddlon oedd efe ei gyfrif yn ffol er mwyn Crist ; ie, i fod yn ddim, cyhyd ag y byddai Crist yn bob peth. Yr oedd ganddo y fath olwg ar odidowgrwydd person Crist, cyfoeth ei ras, helaethrwydd ei gariad, haeddiant ei aberth, a'i addasrwydd ymhob ystyriaeth i swydd Cyfryngwr, fel na fedrai dewi â son am dano. A chan gydnabod, mai'r cyfryw adnabyddiaeth o Crist oedd yr annogaeth gryfaf i garu a chadw ei orchymynion : efe a gynghorodd eraill i wneuthur defnydd o hono yn lle mil o ymresymladau a arferir gan ddynion yn gyffredin. Ac o herwydd mai cariad oedd ei egwyddor, nid oedd bosiôl ei gadw oddi wrth ei ddyledswydd trwy wg na gweniaeth. Ac, yn sicr, heb y cyfryw gariad ni lwydda tafodau dynion nag angylion i ynnill eneidiau at Dduw.

2. Mawr oedd ei gariad at eneidiau dynion, efe a lawenychai yn eu iachawdwriaeth fel un wedi cael yspail lawer : a boddlon oedd i dreulio ac ymdreulio i wneuthur lles iddynt. Ie, efe a garai bawb a garent ein Harglwydd Iesu Crist mewn gwirionedd, pa fodd bynnag y byddent yn anghytuno mewn pethau amgylchiadol, efe a gymmerai

merai achlysur hefyd i symmud rhagfarn, yr hyn sydd yn rhy fynych yn cael gormod o le gyd â dynion o yspryd pleidiol. Ac yn ddiammau, pwy bynnag nad yw yn meddiannu cariad at eneidiau dynion, pe byddai ganddo ddawn angel, a zel merthyr, nid yw ond fel efydd yn seinio neu simbal yn tingcian.

3. Y mae efe yn llafaru yn ei ymlyniad wrth athrawiaethau sylfaenol yr efengyl, efe a deimlodd effaith ac a fwynhaodd gyfur y gwirioneddau a bregethodd i eraill; y gwirioneddau pwysfawr hynny sy'n tueddu i ddarostwng hunan-dyb, i ddyrchafu Crist a rhad ras, ac i annog i sancteiddrwydd calon a buchedd, oedd y testynau a hoffai fwyaf. Yr oedd rhai yn tramgwyddo wrth ei zel, ond rhai oeddynt a fuasai yn tramgwyddo yn yr un modd wrth zel Paul pe cawsent ei glywed. Ei gariad at Dduw a dynion oedd yn ei arwain i wrth-brosi y rhai a wadent Dduwdod Crist, cyfiawnhad trwy ffydd, cyfiawnder cyfrifol, genedig-aeth newydd, a gwaith yr Xspryd. Ni oddefai efe yr athrawiaeth sydd yn dyrchafu gweithred-oedd y ddeddf yn lle cyfiawnder Crist, na'r athrawiaeth sydd yn dysgu ymfoddloni ar ffydd farw heb weithredoedd, 'chwaith! Efe a wyddai fod gŵyrdroi yr ysgrythurau yn peryglu bywyd eneidiau, ac a'u hynny mai nid addfwynder a chariad a fuasai teui a dioddef, ond mai eithaf creulondeb a fuasai. Eithr er ei fod yn dal athrawiaethau sylfaenol mor lew, etto mewn pethau amgylchiad-nid oedd neb yn fwy parod i gyd-ddwyn.

4. Y mae ei zel yn llafaru etto, Oh! gyd â'r fath fywiogrwydd y cyfeiriai efe ei ymadrodd at bob cyflwr o ddynion: nid yn gyfgyld ac yn farwedd. Zel a'i gwnai yn hyf dros Dduw, a barai iddo wylo dros ddynion anghymmodlon na fynnent ddychwelyd. Zel a'i cymhellai i weddio dros y rhai a'i melldithiai.

Y mae efe wedi marw yn llafaru etto wrth wyr ieuainge sy'n cael eu dwyn i fynu mewn ysgolion, ar iddynt geisio bendith ar eu dyfg, er fod dyfg-eidiaeth ddynol yn eiddo, nid yw yn ddigonol. Yr oedd dyfg Mr. Whitefield yn fuddiol iddo : er hynny oni buafai dyfgeidiaeth yr Ysryd, pa ragoriaeth a fuafai rhyngddo ef ag eraill ? Nid yw gweinidogion dibrosiad o bethau Duw yn fwy tebyg i wneuthur lles i ddynion, nag ydyw i wr ddiffodd tân wrth ddarllain traethawd am rinweddau dwfr glân.

Y mae'r parchedig Mr. Whitefield yn llafaru wrth holl deyrnas Loegr, Cymru, Scotland, Iwerddon, a thrigolion America : oni cheisiodd efe i chwi ddaioni fel y byddai heddwch o fewn i'ch muriau a llwyddiant yn eich palasau ? Eich aml feiau a barafant iddo ofid. Efe a wylodd o blegid yr anwybodaeth, y balchder, torri sabbathau, a'r ffieidd-dra a wnaid yn eich plith chwi. Efe a ymdrechodd i'ch diwygio : y mae miloedd a allant dyftio mor ddiwyd yr ymboenodd yn y gair a'r athrawiaeth, fel y pregethodd ac y cynghorodd ddydd a nos mewn amser ac allan o amser, gyd â phob hir ymaros, ac a ydych chwi etto yn parhau yn anghrediniol ac yn anufudd ? os felly, fe fydd y poen a gymmerodd, y chwys a gollodd, y dwylaw a estynnodd, y gwirionedd a draethodd, ie'r nesoedd a'r ddaear, y prif-ffyrdd a'r caeau yn dyft i'ch herbryn os meirw fyddwch yn eich pechodau : — Ond yn fwy enwedigol,

Y mae efe wedi marw yn llafaru etto wrth y rhai oedd fwyaf dan ei athrawiaeth, yn Llundain, Bristo', &c. ymosynned y cyfryw ai nid eu pechodau oedd yr achos iddynt ei gollu mor fuan ? Onid yw Duw yn gorchymyn i'r cymmylau na wlawiont ar y winllan ddiffwrwyth, Efa. v. 6. Argoel barn yw fod y Prophwydi yn cael eu cymmer-
yd

vd ymaith. Pan fu farw Elifeus, fe ddaeth y Moabiaid i wlad Israel, 2 *Bren.* xiii. 20. Mr. Whitefield, Mr. Howel Dafis, Mr. Adams a fuont feirw yn yr un flwyddyn ! O ! dihangwn i'r noddfa, ceisiwn arch erbyn y diluw. Gweddiwn ar Dduw gyfodi rhai ieuainge yn lle'r hen, ambell Dimotheus yn lle Paul yr henafgwr ! Chwithau alarwyr, ystyriwch er eich cyfur, er fod eich gweidog *wedi marw*, y mae'r Iesu yn *fyw*. Iddo ef yr wyf yn eich gorchymyn, dan ei ofal y byddoch hyd oni chaffoch chwi ynghyd â'i holl weision ef, weled ei wyneb mewn gogoniant.—*Amen.*

Gan feddwl na fydd yn amnerbyniol gan y Darllenydd glywed ychwaneg am yr enwog Mr. WHITEFIELD, a thymmer ei Enaid yn amser ei ymadawiad, ni a roddasom yma Goppi o'i L Y T H Y R C Y M M Y N.

YN enw'r Tad, Mab ac Ysryd Glân, tri Pher-son yn un Duw : Myfi *George Whitefield*, gweinidog yr efengyl, 'nawr yn trigo yng Ngholeg yr ymddifad-ty (*Orphan-house*) yn nhalaith Georgia yn America-ogleddol, yr hwn wyf trwy anfeidrol drugaredd yn mwynhau iechyd corphorol yn amgenach nâ chyffredin, ac heb ddim gwendid synhwyrau, na therfysg meddwl, gan wybod fod angau yn sicr, eithr yr amser yn ansicr ym mha un y'm gelwir trwy angau, i'm gartref tragywyddol yr hwn yr wyf er ys talm yn mawr hiraethu am dano, ydwyf yn gwneuthur fy Ewyllys a'm Testament diweddf hwn, fel y caplyn :

Yn gyntaf, Mewn sicr a diogel obaith o adgyfodiad i fywyd tragywyddol trwy ein Harglwydd Iesu Grift, rhoddaf fy nghorph i'r llwch, sef i'w gladdu yn weddaidd, nid yn falchaid; a chan wybod i bwy y credais, ac y ceidw efe yr hyn a roddais i'w gadw atto erbyn y dydd hwnnw, yr wyf mewn llawn sicrwydd ffydd yn gorchymmyn fy enaid i ddwyllaw 'r tragywyddol, yr hawddgar, a'r byth ffyddlon Iesu, yng nghyfiawnder perffaith pa un yr wyf yn cwbl ymddiried y caf fy nghyfiawnhau, ac y cymmeradwyir fy nhlawd, a gwael, etto (gobeithio) cywir a didwyll gyflawniadau, gan ddel efe yng ngogoniant ei Dad, ei ogoniant ei hun, a gogoniant ei angylion sanctaidd, i farnu y byw a'r meirw. Mewn perthynas i'm gofalon yn America, yr hyn a gymmerais yn llaw, yn hollol ac yn ddiuedd er mwyn ei enw mawr, yr wyf yn gadael yr adeilad a elwir yn gyffredin yr *Ymddisfad-ty*, yn Bethesda, yn nhalaith Georgia, ynghyd â'r holl adeiladau a wnaethpwyd yno yn ddiweddar, a phob adeilad arall, tiroedd, dynion duon, llyfran, dodrefn, a pha beth bynnag a berthyn i mi yn nhalaith Georgia ragddywededig, i'r arglwyddes etholedig honno, a mam yn Israel, drych o grefydd ddihalog, yr Anrhydeddus SELINA, Iarlles Huntington, gan ddymuno, mor gynted ag y gellir ar ol fy marwolaeth, bod perffeithio adeiladaeth yr ymddisfad-ty a fwriadwyd yn ddiweddar yn Coleg Bethesda, yn ol y dull a arfaethwyd; neu, oni ellir, neu os ni fynnir, gwneuthur felly, bod parhau *Academy* 'r ymddisfad-ty ar ei hen sylfaen, yn ol y drefn bresennol: eithr os gelwir yr arglwyddes i'w gorphwysfa ogoneddus cyn fy marw, yr wyf yn cymmynu yr holl adeiladau, tiroedd, a phob peth a enwyd eisoes, ag sydd yn perthyn i mi yn nhalaith Georgia i'm hannwyl gydweithiwr cyntaf, a'm ffyddlon gyfaiil safadwy, yr

yr anrhydeddus *James Habersham*, Esq; blaenor anrhydeddus gyngor mawrhydi'r brenhin ; ac os bydd efe byw ar ol yr arglwyddes, yr wyf yn ei gyfrif yn addas i gymmeryd y gofal yn ei lle hi, yn gyftal ag i ofalu drosti hi, ynghylch *Academy*, neu ysgol yr ymddifad-ty. Mewn perthynas i'm pethau oddi allan yn Lloegr, yn gymmaint a bod yno adeilad a elwir y Babel, er ys llawer o flynyddoedd wedi ei neilltuo at addoliad Duw, yr wyf yn cymmynu fy nywededig Babel a'r tŷ yn perthyn iddo, lle y trigwn pan oeddwn yn Llundain, ynghyd â'r stabal, cerbyd-ty, dodrefn, llyfrau, a phob peth a feddaf yn y lle hwnnw, ac hefyd yr adeilad a elwir *Totnam Court Chappel*, a phob adeilad yn perthyn iddo, yr ystabal, cerbyd-ty, a phob peth a feddaf yn y than honno o'r ddinas, i'm cyfeillion teilwng, ffyddlon, profiadol, Daniel West, Esq; yn *Church-street, Spitalfields*, a Mr. Robert Keen, brethynwr yn y *Minories*, neu i'r hwyaf a fyddo byw o'honynt.

Ac mewn perthynas i'r arian y rhngodd bodd i ddaionus ragluniaeth Duw ymddiried i mi, yn ddiweddar, mewn ffordd annisgwyladwy, a thrwy foddion annhebygol ; yr wyf yn rhoddi ac yn cymmynu i'r wir anrhydeddus Iarles Huntington, 100 punt, gan attolygu i'r arglwyddes dderbyn y cyfryw hatling fechan megis pypuren o gydna-byddiaeth am yr anrhydedd anhaeddiannol a ystfodd arnaf, heh ei ofyn, gan fy ngwneuthur i, yr hwn wyf *lai nŷr lleiaf*, yn Chaplain teuluaid iadi. Hefyd, yr wyf yn rhoddi ac yn cymmynu i'm hanwyl garedig gyfaill, y rhagddywededig anrhydeddus *James Habersham*, awrlais euraidd fy ngwraig gynt, a deg punt at alarwisgoedd ; i'm hanwyl hen gyfaill Gabriel Harries, Esq; o ddinas Caerloyw, yr hwn a'm llettyodd ac a'm groesfawodd yn ei dŷ, pan oeddwn yn ddiymgeledd, ynghylch

hylch ys pymtheng mlynedd ar hugain a aethant heibio, yr wyf yn rhoddi ac yn cymmunu y swm o 50 l. I'm gëstyngedig a'm ffyddlon wasanaethwr a'm cyfaill Mr. Ambros Wright, os bydd yn fy ngwasanaeth i yn Lloegr neu yn America, ar amfer fy ymadawiad â'r byd, y'r wyf yn rhoddi ac yn cymmynu 500 o bynnau. I'm brawd Mr. Richard Whitefield, yr wyf yn rhoddi ac yn cymmynu 50 o bunnau. I'm brawd Mr. Tomas Whitefield, yr wyf yn rhoddi ac yn cymmynu 50 punt, i'w rhoddi iddo ef wrth ewyllys da y rhagddywededig Mr. Robert Keen. I'm brawd ynghyfraith, Mr James Smith, hosaneuwr, o ddinas Bristaw, yr wyf yn rhoddi ac yn cymmynu 50 l. a 30 l. at alarwisgoedd i'r teulu. I'm nith, Mrs. Frances Hart, o'r Bath, yr wyf yn rhoddi ac yn cymmynu 50 l. a 20 l. at alarwisgoedd i'r teulu. I Mr. John Crane, yr hwn fydd oruchwiliwr ffyddlon yn ysgol yr ymddifad-ty, yr wyf yn rhoddi ac yn cymmynu 40 l. I Mr. Benjamin Stirt yn gyd-nabyddiaeth am ei wasanaeth diweddar yn Bethesda, yr wyf yn rhoddi ac yn cymmynu 10 punt at alarwisgoedd. I Peter Edwards, yn awr yn ysgol yr ymddifad-ty, yr wyf yn rhoddi ac yn cymmynu 50 l. I Wiliam Trigg, fydd yno hefyd, yr wyf yn rhoddi ac yn cymmynu 50 l. y ddau swm ddywededig i'w rhoddi allan, neu i'w tryfori i fynu iddynt hwy yn ol ewyllys da y dywededig Mr. Ambros Wright : I Mr. Tomas Adams, o Rodborough, yn fir Gaerloyw, fy nghyd-lafurwr cyntaf, a charedig yn yr Arglwydd, yr wyf yn rhoddi ac yn cymmynu 50 l. I'r Parchedig Mr. Howel Dafis, o fir benfro, y milwr da hwnnw i Iesu Grist ; ac i Mr. Torrial Jofs, a Mr. Cornelius Winter, a phawb o'm caredig gynnorthwywyr, y pregethwyr yn y babell, a chappel Totnam Court, yr wyf yn rhoddi ac yn cymmynu bob

o ddeg punt at alarwisgoedd : I dri brawd ~~Mr.~~ Ambrose Wright ac i wraig ei frawd Mr. Robert Wright, sydd yn Hafurio yn fedrus ac yn ffyddlon, ac yn gweini yn ysgoldy yr ymddifaid, yr wyf yn rhoddi ac yn cymmynu pob o ddeg punt, at alarwisgoedd : I Mr. Richard Smith yr hwn sydd ffyddlon gydymaith i mi, yr wyf yn rhoddi ac yn cymmynu 50 l. a'm holl ddillad a fyddo gennyf ar fy nhaith trwy America, neu wrth fordwyo tu a Lloegr, os rhynga bodd i'r Duw cwbl-ddoeth i fyrrhau fy nyddiau yn y cyfryw sefyllfa. Yn ddiweddaf, yr wyf yn rhoddi ac yn cymmynu y fwm o 100 punt i'w cyfrannu yn ol trefniad fy *executorion* a enwir ifod, at alarwisgoedd rhwng fy hen weinidogion yn Llundain, a'r rhai gweddwon ~~Modion~~ yn ymyl cappel *Tottenham court*, a'r tlodion wrth y Babell, yn enwedig fy hen weinidoges ffyddlon a diduedd, Mrs. Elizabeth Woods : a'r relyw beth bynnag fo, os bydd ychwaneg yn bod, o arian, meddiannau, neu werth llyfrau, neu law-sgrifenadau a adawyf ar fy ol, yr wyf yn eu rhoddi ac yn eu cymmynu i'r anrhydeddus Iarlls Huntington ; neu, os bydd yr arglwyddes farw o'm blaen i, yr wyf yn eu rhoddi i'r anrhydeddus James Habersham, rhagddywededig, gwedi talu'r costau at fy nghladdedig, a phob gofynion cyfreithlon, tu ag at dalu yr hyn a ddichon fod yn ddyledus arnaf at ysgoldy yr ymddifaid, neu wobrowon blynyddol am dair o'r areithiau goreu a wnelir ar y testynau a grybwyllir mewn papur cysylltiedig wrth fy hwn ewyllys : ac yr ydwyf trwy hyn yma yn gosod y dywededig James Habersham, Yswain, i fod yn wneuthurwr trefnadau fy ewyllys hwn yn y pethau a berthyh i America, sef talaith Georgia ; a'm cywir, cariadol, a phrofiadol gyfeillion, Charles Hardy, Ysw ; Daniel West, Ysw ; a Mr. Robert Keen, i fod yn

yn newnthurwyr treftadog fy ewyllys dywededig
 a'm testament hwn ym mhob peth a berthyn i
 Loegr, gan attolygu iddynt oll dderbyn galar-
 fodrwy. I'm holl Gymmwynafwyr Crist'nogol
 eraill, a'm cydnabod cyfeillgar, yr wyf yn gadael
 fy ngharediccaf ddiolch a'm bendith, gan dystio
 iddynt fy mod yn cael fy argyhoeddu fwy fwy o
 ficrwydd diamheuol, ac anfeidrol bwys y gwirion-
 eddau mawrion a draddodais o bryd i bryd; ac
 mor bell oddiwrth fod yn edifar gennyf eu tra-
 ddodi mewn ffordd ymdeithgar, fel pe b'ai gennyf
 allu yn gyfattebol i'm hewyllys, mi a'i pregethwn
 o begwn y gogledd hyd begwn y dehau, nid yn
 unig am fy mod wedi eu profi yn allu Duw er
 iachawdwriaeth i'm henaidd fy hun, eithr hefyd o
 herwydd yr wyf mor sicr fod Pen gogoneddus y
 eglwys wedi'm galw trwy ei air, ei ragluniaeth,
 a'i Yspryd i lasurio yn y modd yma, a bod yr
 haul yn goleuo ganol dydd. Mewn perthynas i'm
 gelynyon, a'm cyfeillion sydd trwy gamfynied yn
 fy ngham-farnu, yr wyf yn rhydd o'm calon yn
 maddeu iddynt, ac ni chaf ond ychwanegu hyn,
 sef, y bydd i'r dydd diweddaf, y dydd mawr a
 dychrynadwy, ar fyrr ddatguddio pa fath oedd-
 wn, ydwyf, ac a fyddaf *pan na bydd amjer mwy!*
 am hynny yr wyf o wraidd fy enaid, yn dibennu'r
 cwbl trwy lefain, "Tyred Arglwydd Iesu! tyred
 ar frys! yn wir tyred, Arglwydd Iesu! Amen,
 ac Amen".

GEORGE WHITEFIELD.

Fe 'sgrifenydd hwn â llaw'r Testamentwr ei
 hun, ac ar ei ddeisyfiad, ac yn ei wydd, a
 feliwyd, nodwyd, ac a draddodwyd, yn yf-
 gol-dy

gol-dy yr ym-ddifaid, yn nhalaith Georgia,
ger ein bronnau ni, y Tyftion, Mawrth 22,
1770.

ROBERT BOLTON,
TOMAS DICSON,
CORNELIUS WINTER.

N. B. Yr wyf yn gadael galar-fodrwy i'm han-
rhydeddus, anwyl, a diwyr-gais gydweithwyr, y
Parchedig Mr. John a Charles Wesley, yn arwydd
o undeb annattodol â hwynt, mewn calon, a
chariad crist'nogol, er ein bod yn anghyttuno yn
ein barn ynghylch rhai pyngciau o athrawiaeth.
Gras a fyddo gyd â phawb o ba enw bynnag, sydd
yn caru ein Harglwydd Iesu Grist, eu Harglwydd
hwy a ninnau, mewn gwirionedd.

*Na fyddwn anobeithiol drif,
Am neb yng Nbrist a hunant ;
Medd Paul, o'r corph maent gyd ag ef
Yng nghartref y gogoniant.*

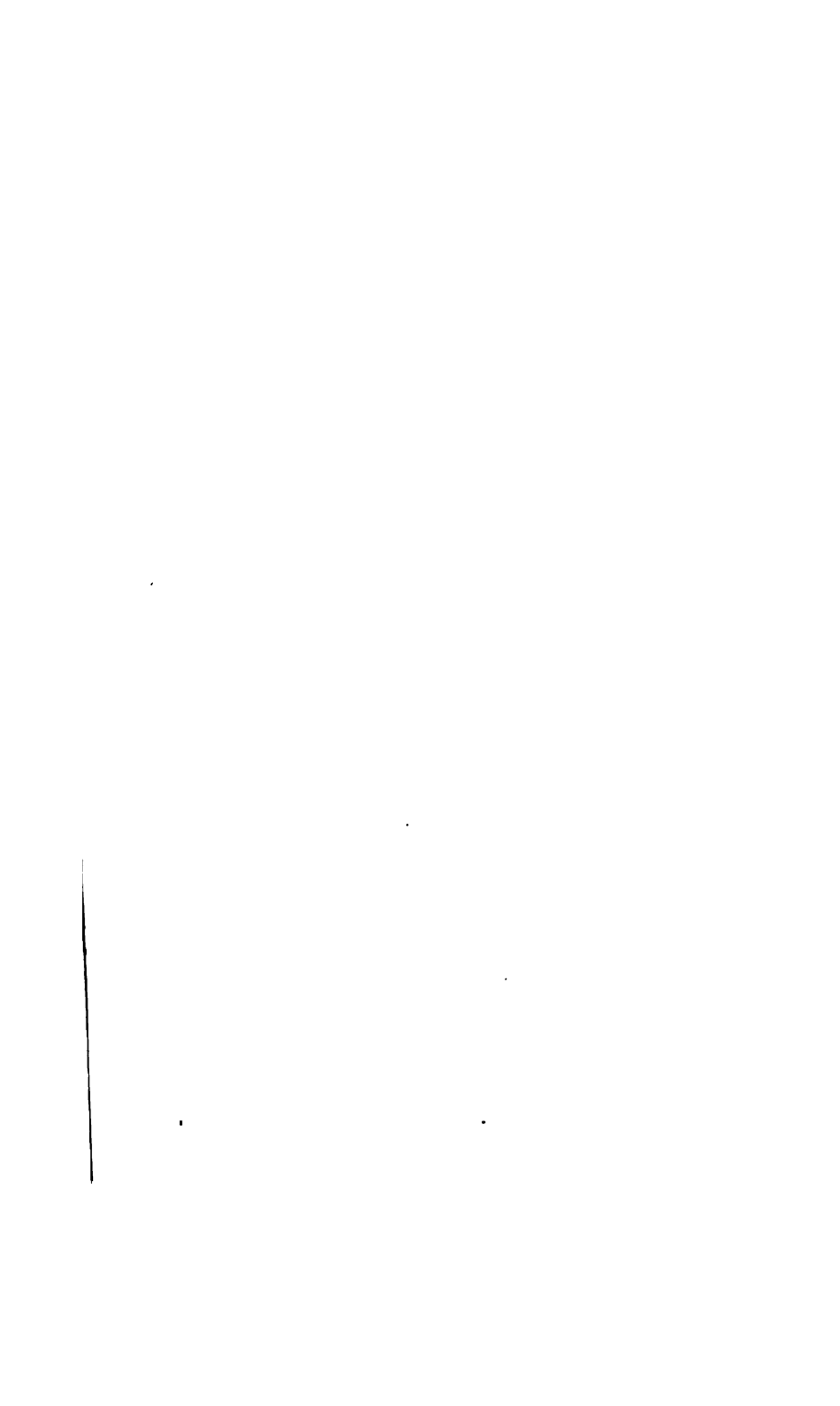
At y CYFFREDIN.

YN gymmaint ag na chawfom gynnifer o enwau at y MYNEGEIR YSGRYTHUROL, neu GONCORDANS CYMRAEG, ag oeddym yn ddisgwyl : a chan farnu fod y bobl cyffredin, er mwyn pa rai yr amcanwyd yn ben-naf, yn ei weled yn rhy ddrud, Hyn fydd i hyf-pysu i'r cyffredin, ein bod yn bwriadu ei argraphu yn llawer llai nag y soniwyd o'r blaen, ac etto, os bydd bosibl, ei wneuthur yn agos mor fuddiol, fef trwy nodi (nid pob gair yn y Bibl, eithr) y geiriau pennaf ym mhob ymadrodd, ac felly ei gynnwys mewn ynghylch tair neu bedair Rhan, deg Papurlen ym mhob rhan, a'i werthu am swllt y Rhan : ac mi a allaf sicrhau i'r pwrcafwyr, y bydd felly yn rhagorach o lawer nâ'r *Concordans* a argraphwyd yn *Pensylvania* ; Diammau fod myneg-eir Cymraeg yn angenrheidiol, a phe gwybyddai llawer o Grist'nogion mor fuddiol yw'r cyfryw Lyfr i hyfforddi'r darllenwyr i astudio a dyall yr Ysgrythurau sanctaidd, y mae yn ddiau gennyf y dymunent ei gael : y mae rhai athrawon wedi tyftio na fyddent heb y fath lyfr er llawer o arian ac os bydd dynion yn caru gwybodaeth, pa han-nad yw mor angenrheidiol i wrandawyr wrtho ag i athrawon ?

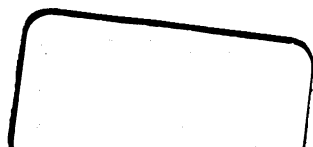
N. B. Fe ddisgwylir i bob bwrcafwr dalu dau Swllt gyd â'i enw, fef, i'r rhai oedd yn derbyn rhagdaliadau at y Bibl, a'r relyw o'r arian wrth dderbyn y llyfr oll ynghyd pan orphenner.

N.

GR
IRAS
y
n
i
graph
cin
ddie
br
ly
has
wi
r,
is
es
da
m
y
f

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

